

1771 Krypten i tårnfoten i Værnes kirke

Det du nå skal lese, er et vitnesbyrd om at verden ikke alltid er så stor, og at det innen «slektsforskning» (genealogy) også blant slike amatører som meg, kan virkelig dukke opp overraskelser som slår. Dette er ikke hverdagskost. Jeg vil driste meg til å si at det nærmest er enestående i dobbelt forstand. La oss begynne med å få noen relasjoner på plass.

Johan Christensen Rasbech ble født i Jämtland, og døde som major på Reppe i Lånke i 1674. Han var bror av kaptein Zeier Christensen Rasbech, som bodde på Gravrok i Melhus. De hadde en tredje bror som visstnok i 1661 var sjef for 8. kompani av Trondhjemske regiment. Johan Christensen Rasbech var med i felttoget til Jämtland i august 1657. Han bygslet til seg halve gården Reppe i 1652 etter kontrakt med Anders Reppe. En av sønnene til Johan Christensen Rasbech het Henrich Rasbech. Han overtok Reppe av sin far, men lå i en evig strid med rådmann Jan Wessel, far til Tordenskiold, om retten til et jordstykke ved Ferjemannsenget der Leksa renner ut i Stjørdalselva. Ungkaren Henrich Rasbech vant den striden gjennom «overhofretten» i 1707. Likevel solgte han skjøte på Reppe (i lag med Jonas Angell) til Hans Nilsen Røst i 1718. Et annet interessant skjøte fikk denne Hans Nilsen Røst den 29. juni 1724 fra Henrich Rasbeck på den berømte

Kirkestolen til general von Schultz

kirkestolen som hadde tilhørt general von Schultz, og som i dag igjen befinner seg som et monumentalt inventar i Værnes kirke. Denne Hans Nilsen Røst fikk på den tiden tak i flere gårder, og jordegodset hans var i 1740 verdsatt til 7 810 rdlr. En kan på et vis også si at von Schultz overtok så vel dominansen i dalføret, som kirkens fremtredende sitteplass - etter Rasbech, proporsjonalt med at Værnes hovedgård ble oppbygd og utbygd av von Schultz.

General von Schultz

Presten Carl Theodor Rode

På Vitenskapsmuseet i Trondheim finnes en vange (sidestykke) av en kirkestol med innskriften: «*Johan Christensen Rasbech- major over Trondhjems regiment 1660*». Dette tyder på at majoren hadde sin egen kirkestol i Værnes kirke. Denne stolen ble faktisk gitt til Vitenskapsmuseet i 1884 av presten og politikeren Carl Theodor Rode (1833-1909) i Stjørdal. Han kom til Nedre Stjørdal i 1869 som residerende kapellan med bolig på Bolkan kapellangård, og fra 1872 som sogneprest med bolig Værnes prestegård. I 1886 ble han prost i Søndre Innherred. Før han kom til Stjørdal satt Rode på Stortinget. I Stjørdal har han blitt beskrevet som «*en røslig kar, nærmere to meter høy, myndig og bestemt og sterkt ortodoks*». Han ble medlem av Nedre Stjørdal herredsstyre 1882-1885. Han fikk et godt ettermæle som evnerik og sannferdig mann «*som forstod som ingen annen å ta de unge med både alvor og skjemt*.» Han tok avskjed i 1904, og flyttet til Kristiania for godt. Rode sto på «*ytterste høyre fløy*», var sterkt konge- og unionsvennlig, og ble derfor ikke valgt til ordfører eller stortingsmann i Stjørdalsbygdene som ble dominert av Venstre. I 1884 ble han den første formannen i Stjørdalens Grundlovsforening (nå Stjørdal Høyre). Carl Theodor Rode ble i 1895 utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden «*for fortjenstfull embedsvirksomhet*». Han ble også tildelt Kroningsmedaljen 1906.

Vange av stolen i Værnes kirke som tilhørte familien Rasbech på Reppe

Men vi skal ikke forlate Henrich Rasbeck ennå. Under Havdal i Lånke kan vi nemlig lese om en Rasmus Sagmester. Han het så fordi han var sagmester, slik flere håndverkere ble benevnt på den tiden - fornavn pluss yrke. Rasmus ble i 1691 stevnet av Henrick Rasbeck på Reppe for begangen usædeligt forhold til andre koner udj sit ægteskab”. En skulle tro at denne Henrick Rasbeck var en av de som følte seg bedratt. Men han var da ungkar? Rådmann Jan Wessel i Trondheim, far til Tordenskiold, forklarer ”..at han (Rasmus) er helt fattig og sidder med mange nøgen og ufødde barn”. Jan Wessel var en stor jordeier i Stjørdalen. De mange sagbrukene hans hadde bruk for dyktige sagmestere. En slik var Rasmus. Og som det går frem av utsagnet, tok sjefen ham i forsvar da han ble anklaget for å ha vært utro i ekteskapet.

*F.v: Fennicken Hønne, f. 1740 og Nils Hansen Krog Collin, f. 1718, 4 x tippldeforeldre til Jeff Olsen
T.h: Niels Christian Collin d.e, deres sønnsønn, og tipptippoldfar til Jeff Olsen*

Den 17. november 1761 fikk futen på Nordmøre, Henrich Hønne, skjøte etter dødsboet etter svigerfaren Hans Nilsen Røst, og overtar som formell eier av Reppe. Ikke unaturlig. Hønne hadde nemlig blitt gift med Fennicken, datter til Hans Nilsen Røst den 13. juni 1736. Henrich Hønne, f. 1704 (eller 1707), bodde på Halså, og gården Reppe ble drevet ved hjelp av rådsfolk. Etter hvert kom Henrich nordover til Reppe og overtok styringen av både gods og gull. Han ble en mektig og innflytelsesrik person i Stjørdalen. Hans kone, Fennicken, hadde dødd brått i 1740 (død i barsel?) etter kun fire års ekteskap. Hun var da mor til Hans Henrich, f. 1737. Han døde på Reppe i juli 1742. Henrich Hønne giftet seg så med Elisabeth Thode (1710-1780). Det var hennes tredje ekteskap.

Henrich Hønne og Fennicken Røst fikk sin datter i 1740 (d.1788), som ble døpt Fennicken etter sin mor. (Bilde via Anders Berg). Hun blir gift med Bernt Møllmann fra Trondheim. Han dør, og Fennicken gifter seg for andre gang den 18. august 1761 i Nidarosdomen, med amtmann Niels Hansen Krog Collin (1718-1782). Fennicken og Niels Hansen Krog Collin får sønnen Hans Henrich Collin den 20. april 1764 på Reppe gård. Han kommer til Øvre Hernes

*På Øvre Hernes på Frosta, torsdag 18. mai 2023
F.v: Ole Davidsen, Dan Dalquist, Bobbie Dalquist, Peggy Olsen, Jeff Olsen og Astrid Lene Gullesten*

på Frosta, hvor hans sønn igjen: Niels Christian Collin d. e blir født 9. mai 1798. Familiene kommer deretter til Strandgt. 40 i Trondheim og Sverresborg gård.

Ett annet barn av Fennicken og Niels Hansen Krog Collin, er Sofie Amalie Collin (1765-1840). Hun blir gift med Johan Thomas Hornemann (1740-1825) fra Reinskloster. Han fikk skjøte på Reppe i 1783, og de bodde der til 1801 da de flyttet til Trondheim, hvor de hadde en gård i Munkegata. Et bilde av Sofie Amalie ble malt på ei dør på Reppe. Sofie Amalie og Johan Thomas Hornemann fikk datteren Fredrikke i 1787. Hun ble gift med sitt søskenbarn Kristian Hersleb Hornemann fra Risør, eidsvollsmann i 1814. Hennes søster Nicoline, f. 1792 ble inngiftet i den kjente familien Hirsch på By gård i Stjørdal. Og deres bror, løytnant Henrik Hornemann (1791-1872), overtok Reppe. Det er fortalt at den godeste løytnanten ble mektig uenig med sin sjef, oberst Sejersted på Mæle gård. Fredrik Christian Sejersted ble så sint at han utfordret Hornemann til duell. Løytnant Henrik Hornemann kom til Mæle til avtalt tid, til hest og i full rustning. Men på Mæle var alt rolig, døra stengt og ingen oberst Sejersted var å se. Da Hornemann skjønte at Sejersted ikke ville møte til kamp, ble han sint og holdt et slag for seg selv på tunet. Til slutt stanset han foran hovedinngangen og gikk løs på døra med sabelen sin. På veien hjem igjen til Reppe, satte han på hesteryggen over Stjørdalselva ved Værnes, mot normalt var å benytte overgangen ved ferjestedet på Sandferhus

Bildet til venstre tatt i 1918 av fotograf Østeraas.

Bildet til høyre tatt av Kjell Erik Pettersson i 1959

Under arbeidet med tårnfoten i Værnes kirke i 1929, kom de over et gravkammer, skjønt noen satt trolig inne med sikre opplysninger lenge før den tiden om at et gravkammer fantes i tårnfoten. Det finnes bilder tatt av gravkammeret i 1918 av fotograf Østeraas. Og Øystein Ekroll skriver i boka om Værnes kirke fra 2016 at det i 1877 var åtte kister i kammeret, stablet i to høyder. Bildene fra 1929 viser oppløsning og rot, og det hevdes at det var rester av kun fire kister igjen. Under restaureringen av kirken 1959-1963, ble det lagt nytt gulv i kirken. Kjell Erik Pettersson tok en del bilder den gangen. Levningene fra gravkammeret ble samlet i en pappkasse, hvis hensikt var å ta dette ut og gravlegge det på et egnet sted på kirkegården. Dette hadde ikke blitt gjort da undertegnet åpnet graven en vårdag i 2023. Gravkammeret er ca. 3,5 m x 3,5 m, litt over 2 meter dypt og kassen har naturlig nok gått i oppløsning, men hodeskallene og en del bein finnes der intakt.

Gravkammeret, som ble etablert av major Johan Christensen Rasbech på Reppe og deretter tilhørte gården, inneholder pr. 2023 med stor sannsynlighet hodeskallene etter:

1. Johan C. Rasbech	eier av Reppe og gravkammeret	gravlagt 1674
2. Anna Rasbech	kone til Johan Christensen Rasbech	gravlagt etter 1675
3. Fennicken Hønne	kone 1 til Henrich Hønne	gravlagt 1740
4. Hans Henrich Hønne	sønn av Henrich & Fennicken Hønne	gravlagt 1742
5. Henrich Hønne	eier av Reppe	gravlagt 1771
6. Elisabeth Hønne	kone 2 til Henrich Hønne	gravlagt 1780

Hva så med Nils Hansen Krogh Collin, gift med Fennicken, datter til Henrich Hønne? Dette paret ble som tidligere nevnt gift i Nidarosdomen 18. august 1761. De eide og bodde på Reppe i 1781. Den 4. november året etter dør Nils og ble gravlagt ved Vår Frue kirke. Fennicken dør i 1788, men om hun hviler i krypten på Værnes er usikkert. Det er sju hodeskaller i krypten, hvis det da ikke ytterligere skjuler seg en eller flere under det halvrotne materialet som er samlet i ene hjørnet. Hvem er den sjuende?

Det skal tilføyes at den salige Johan Christensen Rasbech på Reppe i sin tid fikk laget en egen kirkegårdsport til Værnes. Den ble reparert av Hans Røst i 1735. Ifølge Kjell Erik Pettersson i Stjørdal historielag, har det ikke lyktes å få dette verifisert. Øystein Ekroll tror at en vakker kisteplate, som ble uthamret og gravert i kopper-/messingblekk i rokokkostil, kan ha stammet fra nevnte gravkammer. Den var festet på kistelokket til Maren Frost (1696-1775), som ble gift i 1723 med oberst Johan Henrik Heidemann (1684-1753) på Hognes. Øystein Ekroll skriver at plata har en lang gravskrift over Maren og er dekorert med små engler (putti) som holder dødssymbolet som timeglass og ljå. Kister som sto i et gravkammer hadde naturligvis ingen gravstein over seg, og derfor var det vanlig fra mange kirker med rikt dekorerte minnetavler (epitafier), forteller Øystein Ekroll. Disse minnetavlene fortalt hvem som lå i gravkammeret. Men som Ekroll sier det: «*En skulle vente at både Schultz og Rasbech hadde fått laga slike minnetavler*». Men det finnes ingen opplysninger om slike i relasjon til disse to meget kjente personligheter, pussig nok.

F.v: Peggy Olsen, Jeff Olsen og forfatteren og guide: Hans Olav Løkken

Hvem var så disse futene som bodde både på Reppe og Værnes hovedgård. Generelt var futen/fauten lite populære landet over, de var tross alt skatteinnkrevere. I tillegg underla de seg mange bruk. I Setesdal heter det seg: Først skulle de slå i hjel sin egen fut og deretter «gå all verden over og slå i hjel alle fauter». Hva gjelder Stjørdal og Trøndelag må vi huske på at de opererte i en periode hvor Trøndelag lå med brukken rygg grunnet det som mange har kalt en rasekrig, da ca. 3 000 ungdommer ble sendt mot Baltikum for å plante sin sæd. 1 300 kom frem. Svært få kom tilbake. Se *bind 2*, side 37. Trøndelag ble tømt for ungdom. Ingen til å overta. Det var lett for bemidlede som kom hit å overta. Den store nordiske krig forsterket problemene. Dette gjorde det enkelt for både generaler og futer å dominere og berike seg selv.

- i) Futene tilegnet seg datidens aksjer: sagbruk - pluss et stort antall gårder.
- ii) De hadde nære bånd til Værnes kirke og prestefamiliene gjennom giftemål.
- iii) Det var en utbredt «nepotisme» gjennom «innavle/arv» til lokale embetsstillinger.
- iv) Værnes ble et karrierebrett for sentrale embetsstillinger i Trondheim.
- v) De hadde egne «spesielle stoler» i kirken.
- vi) Flere av futene hadde sentrale posisjoner som aktor og/eller dommere i flere kjente saker som endte med dødsdom, blant annet overfor jenter som fødte i dølgsmål. Dette påvirket selvsagt folks syn, og det kunne bli ufortjent sammenblanding av stilling og menneskelige følelser. Se *bind 22*, side 9.
- vii) Da det gikk mot slutten, sørget de for «avlat». Mesteparten av inventaret, slik som albertavlen, prekestolen m. m - er gitt av futene.
- viii) Av de 13 futene som hadde stillingen mellom 1688 og 1834 i Stjørdalen ble hele åtte suspenderte grunnet uredelighet og av disse ble flere borgermestere i Trondheim.

Futen Henrich Hønne, 5 x tippoldefar til Jeff Olsen (tegning: Amund Hagen, Oppdal)

Futen, fauten, fogden - kall ham hva du vil, var mektig og bemidlet. Ingen tvil om at han var på aller øverste del av pyramiden. Men til tider var det en uriaspost, sikkert ganske personlig belastende, men for et samfunn også nødvendig. Vi forlater ham her og går til en spesiell relatert hendelse.

I november 2022 fikk jeg anmodning fra Jean Marthaler, som er en meget anerkjent slektsforsker og guide hos Brekke tours i Amerika, om jeg kunne bistå med å finne røttene til en amerikaner med det originale navnet Olsen. Det eneste han hadde funnet ut var at han hadde tilhørighet til Trondheim, hvor et maleri av Lade kirke trolig var en ledesnor. Etter litt om og men, hadde jeg funnet vedkommende sine forfedre, fikk laget et slektstre, som attpåtil fortalte om slektskap oss imellom. Vi er 12-menninger. Det var jo interessant nok. Men det stoppet ikke der. Etter noen uker var det som underbevisstheten og vardøgeret sa meg at her var det noe mer. Jeg hadde navigert meg inn mot Reppe gård i Lånke. Og ved utskrift av vedkommende amerikaners anerapport, dukket det opp kjente og «store» navn i vår regionale historie. Navn som jeg hadde vært borti tidligere. Det kunne da vel ikke være noen forbindelse fra denne Olsen i Minnesota, til de som etter Stjørdalsboka og andre bøker, hviler i et gravkammer, mest ukjent - inne i Værnes kirke? Sannelig så det faktisk slik ut. Den mektige futen Henrich Hønne, d. 1771 - er 5 x tippoldefar til Jeffrey John Olsen, f. 1955 i Grand Rapids, Itasca County, Minnesota, nå bosatt i Shoreview, nordøst av Minneapolis. Og levningene av Henrich Hønne er fortsatt i gravkammeret i Værnes kirke, helt synlige. Og tidligere nevnte Niels Christian Collin d. e (1798-1879), født på Øvre Hernes på Frosta, blir da tippoldefar til Jeffrey Olsen. Og det var Jeffrey sine oldeforeldre som utvandret fra Trondheim til Amerika i 1887.

Dagens Reppe gård eies og drives av Ole Dybwad, sønn av Astrid & Ivar Rolf Dybwad, hvis dagens slekt kom til Reppe via Husby i Stjørdal

Jeff Olsen kom til Stjørdal 16. mai 2023, og visste ingenting, før jeg tok ham med til Værnes kirke og vi åpnet gravkammeret og synte ham levningene av sine egne fra slutten av 1700-tallet. Dette var trolig en unik opplevelse på så mange måter. Det tilhører selvsagt ikke sjeldenheten at etterkommere av utvandrede nordmenn til Amerika, en dag søker sine røtter i Norge. Ei heller er det uvanlig at disse ved ankomst Norge, finner levende slektninger her til lands. Men det er ganske sjelden, at de finner graver av sin fjerne slekt, da de fleste graver fra midten på 1800-tallet er slettet. Og det må vel sies å være ganske så unikt at en person kommer fra Amerika og fysisk får møte levningene av sine avdøde forfedre. Jeff Olsen var altså totalt uvitende hva gjelder sine forfedre, det eneste han visste var at hans oldeforeldre bodde i og utvandret fra Trondheim. Og 30 minutter etter ankomst Værnes, står han i en krypt ved siden av hodeskallene og noen bein av sine 5 x tippoldeforeldre: Fennicken & Henrich Hønne. Det er vel ikke nødvendig å si noe om Jeff Olsens inntrykk og følelser. De skal han få ha for seg selv. Det hele var nok viktig for ham, for vår regionale historie, for kirken og alle som var med og ble et vitnesbyrd. Jeg er sikker på at vi fikk tilgivelse hos «Ham der oppe» som styrer både etikk og gravfred.

NRK gjorde opptak i Værnes kirke, tirsdag 16. mai 2023

Foran f.v: Stine Marie Larsen (Stjørdals-Nytt), Oddbjørn Eide (kirkeverge), Jeff Olsen, Peggy Olsen og Bobbie Dalquist

Bak f.v: Morten Andersen (NRK), Ivar Rolf Dybwad, Astrid Kvaal Dybwad, Lene Buan Dybwad, Ole Dybwad (alle Reppe gård) og Dan Dalquist